

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

ASSESSMENT OF THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE ENTERPRISE

Кривецький І.І.

кандидат економічних наук,
засновник ТОВ «Еко Ферма Едем», м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8620-8360>

Kryvetskyi Ihor

Candidate of Economic Sciences,
Founder of Eco Farm Edem LLC, Kyiv

Для формування інвестиційного портфеля на основі як власних, так і зовнішніх залучених коштів, підприємству в рамках стратегії розвитку необхідно розробити низку заходів, спрямованих на посилення своєї інвестиційної привабливості, що включає насамперед її оцінку – комплекс показників, що включає кількісні та якісні характеристики діяльності підприємства, рівень конкурентоспроможності, орієнтованість підприємства на задоволення очікувань споживачів, інноваційність всіх процесів загалом. У статті визначено заходи щодо підвищення інвестиційної привабливості підприємства в рамках як загальної, так і інвестиційної стратегій розвитку, наведено схему використання такого фінансового інструменту як факторинг.

Ключові слова: інвестиційна стратегія, інвестиційна привабливість, залучення інвестицій, факторинг, капітал.

In order to form an investment portfolio on the basis of both own and external funds, the enterprise, as part of its development strategy, needs to develop a series of measures aimed at strengthening its investment attractiveness, which includes, first of all, its assessment – a set of indicators that includes quantitative and qualitative characteristics of the enterprise's activity, the level of competitiveness, the company's focus on satisfying consumer expectations, the innovation of all processes in general. The article defines measures to increase the investment attractiveness of the enterprise within the framework of both general and investment development strategies, and provides a scheme for using such a financial instrument as factoring. It is noted that in the matter of assessing and increasing the investment attractiveness of the enterprise, it is important to constantly monitor all processes with the aim of changing and leveling activities in case of deviation from the intended plan. This will allow attracting the amount of financial resources needed by the enterprise, increase profitability and implement the processes of business planning and budgeting, control over the achievement of the planned result, and increase the efficiency of all processes. When implementing the ways of increasing investment attractiveness indicated in the work, investors will consider the enterprise as a profitable object for investment, capable of effectively mastering investment funds and providing the required level of income. It is concluded that there is currently no universal method for assessing the investment attractiveness of an enterprise. At the same time, there is no accurate and effective system for assessing the attractiveness of investing resources in a particular enterprise. The vast majority of assessment models do not take into account the impact of a large number of hard-to-predict external factors, including changes in the competitive environment, the company's sensitivity to exchange rate fluctuations, interest rates, etc. One of the solutions is the consideration of the company's strategic indicators, which include financial and non-financial factors. It is the integrated approach that will give the most accurate result of the analysis of the investment attractiveness of the enterprise, while highlighting not unified indicators, but really important ones, significant for this specific enterprise.

Keywords: investment strategy, investment attractiveness, investment attraction, factoring, capital.

Постановка проблеми. Економічна політика держави визначає розвиток усіх її галузей та напрямів діяльності, не є винятком й інноваційна та інвестиційна діяльності. Пріоритетними аспектами розвитку країни є питання розвитку

та ефективного управління інноваційними та інвестиційними процесами на рівні підприємств. Ці процеси є важливою умовою сталого розвитку економіки країни загалом, тому мають непересічне значення за всіх часів.

Стратегія інвестиційної діяльності підприємства є складною системою фінансових рішень та напрямків діяльності, що передбачає досягнення певних цілей, завдань і показників для забезпечення оптимальної, стабільної роботи організаційно-господарської структури з урахуванням реальної економічної ситуації як на підприємстві, так і у країні загалом. Економіка будь-якої країни характеризується значною кількістю невизначеності ринкових, природно-кліматичних та інших зовнішніх чинників, що впливають на неї. Тому розробляючи стратегії розвитку підприємства, включаючи й інвестиційну, необхідно оцінювати всі можливі ризики. У зв'язку з цим стратегічне прогнозування, оцінка, аналіз та зниження ризиків вважаються актуальними і невід'ємними процесами організації діяльності підприємства. Дана стратегія має бути економічно обґрунтованою і базуватися на ефективному вкладенні капіталу, визначаючи найбільш оптимальне його використання у майбутньому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Результати досліджень проблеми оцінки та діагностування інвестиційної привабливості підприємств відображено у наукових працях низки вітчизняних дослідників. Серед них можна виділити таких науковців: С.І. Абрамов, М.Ю. Горохов, А.Б. Ідрісов, В.В. Ковальов, Н.А. Лісова, В.В. Малєєв, Т.В. Майорова, І.П. Мойсеєнко, А.Г. Нікольська, В.М. Павлюченко, А.В. Постніков, А.А. Садеков, В.М. Серов, Н.М. Ушакова, В.К. Фальцман, В.В. Шеремет, Ю.В. Яковлєв та інші. Дослідженням фінансового стратегування підприємств, управління активами, капіталом, інвестиціями та фінансовими ризиками займалися І.О. Бланк, С.А. Буткевич та А.А. Пересада. Проблеми ефективності інвестицій, інвестиційної привабливості підприємств, шляхів економічного зростання стали предметом вивчення М.С. Герасимчука, В.П. Савчука та Т.А. Чернявської. Вплив управлінської діяльності на ефективність інвестиційної активності підприємств досліджували С.О. Гуткевич, С.А. Естрин та О.О. Ястремська. Проте, не зважаючи на значний доробок, питання інвестиційної привабливості підприємств, започатковані зазначеними авторами, потребують подальшого дослідження, дискусій та обговорень. Неоднозначність концептуальних підходів до визначення інвестиційної привабливості підприємств, її оцінки як передумови введення інновацій, недостатнє опрацювання методологічних питань діагностування вимагають подальших досліджень у цьому напрямі.

Мета статті – здійснити аналіз інвестиційної привабливості підприємств як економічної категорії та визначити можливі заходи, що сприятимуть її підвищенню.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестиційна активність є одним

з найважливіших і визначальних чинників конкурентоспроможності підприємства, ризик зниження якої безпосередньо залежить від нестачі ресурсів та власних коштів. Більш того, нестача фінансових ресурсів, крім втрати конкурентоспроможності підприємства, може загострити ще одну проблему – зниження обсягів виробництва. Сюди також можна віднести і здійснення діяльності підприємства під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища та в умовах існування різноманітних ризиків.

Накопичення капіталу внаслідок успішної господарської діяльності підприємства можна вважати ключовою метою його діяльності. Вона також може виявлятися у придбанні активів та оптимізації структури даного підприємства з позицій забезпечення та створення умов для ефективного використання цього капіталу. Надалі постає питання з розміщення сформованого капіталу підприємств, яке сьогодні можна вважати вкрай актуальним в Україні. Це обумовлюється тим, що не знайшовши ефективного застосування в середині країни, накопичений капітал часто витікає за кордон. Разом з тим, треба відзначити, що в сучасних умовах економічна ситуація в нашій країні дозволяє ефективно його використовувати і на внутрішньому ринку, для чого власне і потрібна розробка інвестиційної стратегії підприємства.

Крім власних джерел фінансування інвестиційної діяльності підприємство може залучати і зовнішні, а саме:

- залучений капітал (наприклад, фінансування від продажу акцій, внески благодійних організацій, фінансування, що спрямовується інвесторами підприємству на безоплатній основі);

- асигнування з державного та місцевих бюджетів, фондів підтримки підприємництва, що надаються на безоплатній основі;

- іноземні інвестиції, що надаються у формі фінансової чи іншої участі у статутному капіталі спільних підприємств, а також у грошовій формі від міжнародних організацій та фінансових інститутів, держав, підприємств та організацій різних форм власності та приватних осіб.

При розробці інвестиційної стратегії підприємство може також розраховувати і на позикові кошти – державні, банківські кредити, облігаційні позики, кредити інвестиційних фондів, страхових товариств, пенсійних фондів, приватні інвестиції тощо. Відмінною рисою таких коштів є зобов'язання їх повернути. Для формування інвестиційного портфеля на основі як власних, так і зовнішніх залучених коштів, підприємству в рамках стратегії розвитку необхідно розробити комплекс заходів, спрямованих на посилення своєї інвестиційної привабливості.

Аналіз проблеми інвестиційної привабливості підприємств дає підстави стверджувати, що на теперішній час економістами ще не

визначено загальний підхід до трактування сутності цього поняття. Загалом традиційне трактування терміну подається як умови інвестування, які впливають на вибір інвестором того чи іншого об'єкту інвестування.

Так, Л.О. Петкова та В.В. Проскурін інвестиційну привабливість розглядають як сукупність об'єктивних і суб'єктивних умов, що сприяють або перешкоджають процесу інвестування національної економіки на макро-, мезо- і мікрорівнях [7]. І.О. Бланк розглядає «інвестиційну привабливість підприємства» як аналіз інвестиційної привабливості підприємства на основі таких фінансових показників як фінансова стійкість, прибутковість, ліквідність активів та оборотність активів [2]. В.О. Коюда, Т.І. Лепейко, О.П. Коюда відзначають, що інвестиційна привабливість підприємства є сукупністю характеристик фінансово-господарської та управлінської діяльності підприємства, перспектив розвитку та можливостей залучення інвестиційних ресурсів на основі формалізації оціночних методів [4]. Я.Є. Задорожна та Л.П. Дядечко вважають, що інвестиційна привабливість – це комплекс різноманітних факторів, перелік і значення яких може змінюватись в залежності від цілей інвесторів; виробничо-технічних особливостей підприємства, у яке інвестуються кошти; економічного розвитку підприємства у минулому, на теперішній час, а також очікуваного у майбутньому економічного розвитку [3].

Низка авторів [1; 5] при дослідженні поняття інвестиційної привабливості підприємств віддають перевагу показникам ринкової активності й зосереджують увагу на таких критеріях як дохідність акціонерного капіталу, рівень дивідендів, курс акцій тощо. Більш обґрунтованою, на наш погляд, є позиція вчених [8; 6; 9], які використовують ширший підхід та розглядають крім фінансового стану підприємства й інші показники, оскільки інвестиційна привабливість об'єкта інвестування формується під впливом певних чинників внутрішнього та зовнішнього характеру.

Вивчення та аналіз даної проблеми дозволили надати власне трактування інвестиційної привабливості як інтегральної характеристики, що визначається не тільки стійкістю фінансового стану підприємства, його платоспроможністю, але і ефективністю використання основних фондів, здатністю до саморозвитку на основі підвищення прибутковості, якості і конкурентоздатності підприємства. Це динамічний стан підприємства, що змінюється через його клієнтоорієнтованість та задоволення потреб споживачів, інноваційної активності. Інвестиційна привабливість дає можливість визначити доцільність інвестування у конкретне підприємство.

Передумовою здійснення заходів з підвищення інвестиційної привабливості підприємства є необхідність її оцінки, тобто, розробити та

застосувати такий комплекс показників, який включає як кількісні, так і якісні характеристики діяльності підприємства.

На основі існуючих аналітичних методів можна виділити три підходи до оцінки інвестиційної привабливості підприємства. Перший базується на показниках фінансово-економічної діяльності та параметрах конкурентоспроможності аналізованого підприємства. Другий підхід до оцінки інвестиційної привабливості базується на аналізі інвестиційного потенціалу та ризиків. Третій підхід передбачає детальне вивчення динаміки компанії та структури витрат.

Вибір цих методів показує, що на даний момент не існує загальноприйнятого і загально-визнаного методу оцінки інвестиційної привабливості компанії. Існуючі методи потребують відповідного коригування та розробки нових підходів, які враховують усі чинники, що впливають на інвестиційну привабливість бізнесу як з боку держави, регіону, галузі, так і з боку компанії. Це дає змогу більшою мірою розрахувати результуючий показник.

Інвестиційну привабливість необхідно аналізувати з погляду самостійної категорії, що характеризує стабільність фінансового стану. При її оцінці також важливо визначити рівень конкурентоспроможності, орієнтованість підприємства на прагнення задовольнити очікування споживачів, інноваційність всіх процесів загалом.

Для визначення шляхів підвищення інвестиційної привабливості, на нашу думку, необхідно врахувати всі внутрішні чинники, що впливають на неї.

Фінансові чинники:

- підвищення ефективності використання основних та оборотних коштів;
 - покращення фінансового стану підприємства (ліквідності, фінансової стійкості та платоспроможності);
 - удосконалення управління прибутком;
 - управління кредиторської заборгованістю.
- Економічні чинники:
- підвищення якості маркетингових заходів;
 - управління ціноутворенням;
 - впровадження моніторингу цін на сировину та комплектуючі;
 - підвищення ефективності виробництва за рахунок використання екологічно безпечних технологій;
 - управління якістю.

Кадрові чинники:

- підвищення ефективності використання трудових ресурсів підприємства;
- підвищення ефективності управлінського персоналу.

Інформаційні чинники:

- розробка та впровадження сучасних інформаційних систем;
- забезпечення доступності внутрішньої інформації;

– налаштування каналів обміну зовнішньою інформацією.

Маркетингові чинники:

- розробка PR-стратегії;
- створення ефективного PR-ресурсу.

Підвищення інвестиційної привабливості підприємства в контексті стратегії його розвитку завжди має бути спрямовано на аналіз ефективності діяльності, врахування змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі та відповідати вимогам стратегії розвитку підприємства, що передбачає:

- проникнення на ринок та забезпечення виживання при збитковій діяльності;
- закріплення на ринку та забезпечення беззбиткової діяльності;

– суттєве розширення свого сегменту на ринку та забезпечення систематичного зростання прибутку з виходом на оптимальний рівень;

– диверсифікацію діяльності та забезпечення збалансованого зростання прибутку на оптимальному рівні;

– забезпечення стабілізації обсягу діяльності шляхом збереження прибутку, платоспроможності та фінансової стійкості;

– відновлення форм та напрямів діяльності, забезпечення високих темпів зростання прибутку.

Підвищенню інвестиційної привабливості можуть сприяти заходи, представлені в табл. 1.

Регулювати інвестиційну привабливість можна за допомогою моделі прогнозування

Таблиця 1

Заходи, спрямовані на підвищення інвестиційної привабливості підприємства

Напрямки підвищення інвестиційної привабливості	Заходи для досягнення поставленої мети	Ефект від заходів
1. Оптимізація організаційної структури управління	До комплексу заходів зі зміни організаційної структури підприємства та, відповідно, методів управління входять: аналіз центрів одержання прибутку; поділ бізнес-процесів; аналіз функцій структурних підрозділів з метою виключення дублюючих дій; створення нових підрозділів у чинній організаційній структурі для виконання нових завдань; процеси злиття та поділу бізнес-одиниць з метою оптимізації процесів; вибудовування комунікацій всередині та між бізнес-одиницями та їх закріплення в регламентуючій документації тощо.	Створення й подальше використання нової організаційної структури, яка буде реалізовувати стратегію розвитку підприємства, підвищить інвестиційну привабливість та забезпечить виконання всіх поставлених цілей та задач.
2. Реорганізація структури активів.	До комплексу заходів з реорганізація структури майна входять: придбання, продаж або оновлення обладнання, будівель та земельних ділянок, реалізація незатребуваних, застарілих та непрофільних активів, зміна запасів матеріалів та готової продукції тощо. Оптимізація фінансових вкладень включає заходи з оптимізації їх терміну, розміру, прибутковості чи, за потреби, фінансових впливань.	Оновлення активів, оптимізація витрат, підвищення прибутковості вкладень.
3. Оптимізація структури капіталу	До комплексу заходів зі зміни структури капіталу включається: збільшення або зменшення обсягу позикових коштів, заміщення короткострокових ресурсів довгостроковими та навпаки, зміна статутного капіталу, кількості акцій, заміщення позикових коштів власними ресурсами тощо.	Досягнення необхідних фінансових показників, зниження витрат на залучені кошти.
4. Модернізація виробництва і оновлення продукції	До комплексу заходів з модернізації підприємства входять: вдосконалення технологій, задоволення попиту на продукцію реального сектора економіки, що постійно змінюється, застосування інновацій, модернізація всіх технологічних процесів підприємства, заміщення застарілої продукції на товари, що користуються попитом, розробка нових перспективних каналів збуту, дотримання екологічних вимог тощо.	Підвищення конкурентоспроможності продукції підприємства, зменшення собівартості, збільшення асортименту продукції, що в результаті сприятиме посиленню інвестиційної привабливості підприємства.

Джерело: складено автором

обсягу інвестицій у виробництво підприємства. Це дозволить прогнозувати рівень інвестиційної привабливості залежно від різних значень показників, що визначають інвестиційну привабливість підприємства. Наступні заходи з підвищення інвестиційної привабливості підприємства можуть бути проведені в рамках розвитку інвестиційної стратегії:

розробка довгострокової стратегії інвестиційного розвитку, що гармонійно поєднується зі стратегією розвитку підприємства, бізнес-план;

– створення позитивної кредитної історії;
– використання факторингу та лізингу у своїй діяльності;

– затвердження річного бюджету.

Наступним методом залучення зовнішніх джерел фінансування інвестиційної діяльності є факторинг – фінансовий інструмент, що дозволяє покупцеві користуватися послугою відстрочки платежу, а продавцю – гарантію оплати в договірні терміни, облік дебіторської заборгованості. Схема використання цього фінансового інструменту виглядає так (рис. 1), де:

1 – заключення договору між постачальником і фактором на оплату;

2 – поставка товару (послуги) покупцю;

3 – фактор сплачує за поставлений товар замість покупця;

4 – покупець оплачує за отриманий товар фактору.

Аналізуючи застосування факторингу як напрямку підвищення інвестиційної привабливості підприємства, необхідно відзначити, що підприємство зможе знизити свою залежність від виконання договірних зобов'язань споживачів та уникнути касових розривів у своїй роботі, збільшити продажі, більш ефективно розпоряджатися позиковими коштами, рефінансувати дебіторську заборгованість.

Таким чином, у питанні оцінки та підвищення інвестиційної привабливості підприємства

важливим є постійний моніторинг усіх процесів з метою зміни та вирівнювання діяльності при відхиленні від наміченого плану, що дозволить залучити обсяг фінансових ресурсів, необхідний підприємству, підвищить рентабельність та впровадить процеси бізнес-планування та бюджетування, контролю за досягненням запланованого результату, посилить ефективність усіх процесів. При реалізації зазначених у роботі шляхів підвищення інвестиційної привабливості інвестори розглядатимуть підприємство як вигідний об'єкт для інвестування, здатний ефективно освоювати інвестиційні кошти, давати необхідний рівень доходу. Реалізація стратегії та комплексу заходів щодо підвищення інвестиційної привабливості підприємства дозволяє прискорити процес залучення додаткових ресурсів, збільшити їх обсяг, а також знизити їхню вартість.

Висновки. Підсумовуючи, слід зазначити, що на теперішній час відсутня універсальна методика оцінки інвестиційної привабливості підприємства. При цьому відсутня й точна та ефективна система оцінки привабливості інвестування ресурсів у те чи інше підприємство. Переважна більшість моделей оцінки не враховує впливу великої кількості важко прогнозованих зовнішніх чинників, серед яких є зміни у конкурентному середовищі, чутливість підприємства до коливань валютного курсу, відсоткових ставок тощо.

Одним із рішень можна виділити розгляд стратегічних показників підприємства, серед яких виділяють фінансові, і нефінансові чинники. Саме комплексний підхід дасть найбільш точний результат аналізу інвестиційної привабливості підприємства, при цьому виділяючи не уніфіковані показники, а справді важливі, значущі саме для даного конкретного підприємства.

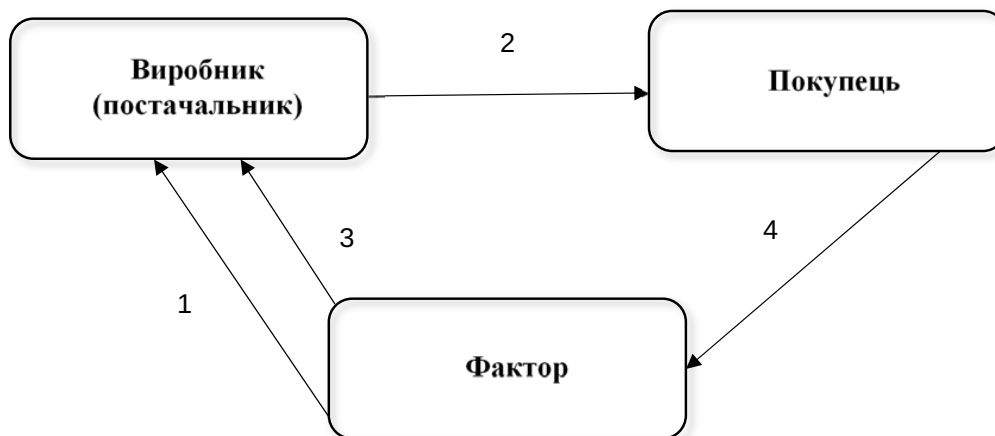

Рис. 1. Схема використання факторингу

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Білошاپко В.А. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства. *Цінні папери України*. 2002. № 20. 21 с.
2. Бланк І.О. Інвестиційний менеджмент. Київ : МП «ТЕМ» ЛТД, «Юнайтед Лондон Лімітед», 1995. 448 с.
3. Задорожна Я.Є., Дядечко Л.П. Підвищення інвестиційної привабливості підприємництва як напрямок залучення інвестиційних ресурсів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2007. № 2. С. 32–35.
4. Коюда В.О., Лепейко Т.І., Коюда О.П. Інвестиційна привабливість підприємства. URL: <http://www.in.gov.ua>
5. Лещенко М.І. Аналіз інвестиційної привабливості підприємства. *Ринок цінних паперів*. 2001. № 14 (197). С. 6–7.
6. Малова Т.Л., Сільверстова Л.С. Розвиток методичних засад рейтингової оцінки інвестиційної привабливості акціонерних підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2003. № 2 (20). 15 с.
7. Петкова Л.О., Проскурін В.В. Муніципальні інвестиції та кредити: Навчальний посібник. Київ, 2006. 158 с.
8. Фльорко В.А. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства: проблеми врахування ризику і зниження його рівня. *Регіональна економіка*. 2003. № 4. 254 с.
9. Юхимчук С.В., Супрун С.Д. Матрична модель оцінки інвестиційної привабливості промислових підприємств. *Фінанси підприємств*. 2003. № 1. С. 11–15.

REFERENCES:

1. Biloshapko, V.A. (2002). Otsinka investytsiinoi pryvablyvosti pidpriemstva [Assessment of the investment attractiveness of the enterprise]. *Tsinny papery Ukrainy*, 20, 21. (in Ukrainian)
2. Blank, I.O. (1995). *Investytsiinyi menedzhment* [Investment management]. Kyiv: MP «YTEM» LTD, «United London Lymyted». (in Ukrainian)
3. Zadorozhna, Ya.Ie., Diadechko, L.P. (2007). Pidvyshchennia investytsiinoi pryvablyvosti pidpriemnytstva yak napriamok zaluchennia investytsiinykh resursiv [Increasing the investment attractiveness of entrepreneurship as a direction for attracting investment resources]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 2, 32–35. (in Ukrainian)
4. Koiuda, V.O., Lepeiko, T.I., Koiuda, O.P. *Investment attractiveness of the enterprise*. URL: <http://www.in.gov.ua> (in Ukrainian)
5. Leshchienko, M.I. (2001). Analiz investytsiinoi pryvablyvosti pidpriemstva [Analysis of the investment attractiveness of the enterprise]. *Rynok tsinnykh paperiv*, 14 (197), 6–7. (in Ukrainian)
6. Malova, T.L., Silverstova, L.S. (2003). Rozvytok metodychnykh zasad reitynhovoї otsinky investytsiinoi pryvablyvosti aktsionernykh pidpriemstv [Development of methodological principles for rating assessment of the investment attractiveness of joint-stock enterprises]. *Aktualni problemy ekonomiky*, 2 (20), 15. (in Ukrainian)
7. Petkova, L.O., Proskurin, V.V. (2006). *Munitsypalni investytsii ta kredyty* [Municipal investments and loans]. Kyiv. (in Ukrainian)
8. Florko, V.A. (2003). Otsinka investytsiinoi pryvablyvosti pidpriemstva: problemy vrakhuvannia ryzyku i znyzhennia yoho rivnia [Assessment of the investment attractiveness of the enterprise: problems of taking into account the risk and reducing its level]. *Rehionalna ekonomika*, 4, 254. (in Ukrainian)
9. Yukhymchuk, S.V., Suprun, S.D. (2003). Matrychna model otsinky investytsiinoi pryvablyvosti promyslovykh pidpriemstv [Matrix model for assessing the investment attractiveness of industrial enterprises]. *Finansy pidpriemstv*, 1, 11–15. (in Ukrainian)